Koudumer verhalen uit de Tweede Wereldoorlog

It grutte swijen

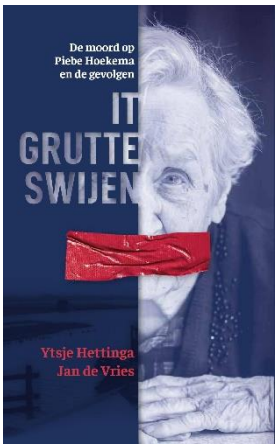

Na de moord op Gerben Ypma en Tjalke van der Wal op 16 augustus 1944 werd de situatie in Koudum behoorlijk grimmig, omdat de verzetsbeweging niet opgaf. *It grutte swijen*, dat speelt gedurende de laatste Oorlogswinter, staat niet in de veelal door oud-verzetsstrijders geschreven boeken over de Tweede Wereldoorlog in Friesland.

Piebe Hoekema

In 2022 is het na uitvoerig onderzoek in boekvorm uitgebracht. Het toont op ontluisterende wijze wat de paranoia van oorlog met mensen doet. Het toont ook de moeite die verzetslieden, overheden en andere betrokkenen deden om het verhaal in de doofpot te stoppen. De openbaring is ongetwijfeld zwaar voor betrokkenen, maar zegt het spreekwoord niet dat fouten leerzaam zijn? Een belangrijk doel van geschiedschrijving is het kweken van historisch besef en proberen te leren van fouten.

Arend Klee

Een onwerkelijke aaneenschakeling van gebeurtenissen voltrok zich nadat de Duitsers op 16 november 1944 bij Norg de tewerkgestelde Piebe Hoekema doodschoten, omdat hij uit het werkkamp was weggelopen. Zijn oudste zuster, Tet, werkte toen in Apeldoorn. Zij wist uiteindelijk rond de kerstdagen thuis te komen dankzij Arend Klee uit Steenwijk, die zijn intrek nam bij de Hoekema's.

Tet Hoekema (links)

In januari werden opvallend veel onderduikers opgepakt. Het verzet ging op zoek naar een verrader. De verdenking viel op Klee. Na het verzamelen van bewijs is hij door het verzet geliquideerd. Maar het verraad stopte niet. Toen viel de verdenking op een persoon die Lex wordt genoemd en ook hij overleefde het niet. Mogelijk omdat hij zich als arrestant heeft verzet en tijdens een gevecht is gedood.

Het is niet onmogelijk dat de volgorde anders was en dat Lex het eerste slachtoffer was en Klee het tweede. Klee had een slechte reputatie. Over Lex is niets bekend. Het is zelfs niet uitgesloten dat hij een ondergedoken verzetsstrijder van elders was. Hoe dan ook lijken beiden ten onrechte te zijn omgebracht omdat meteen na de bevrijding duidelijk werd dat Douwe Pieter Muizelaar, een dorpsgenoot, het verraad had gepleegd, op advies van zijn vader Jacob Muizelaar. Douwe Pieter was opgepakt wegens ontduiking van de arbeidsinzet. De Duitse commandant van het hoofdkwartier in Staveren zou hem zwaaiend met een pistool tot het verraad hebben gedwongen.

Piebe Hoekema was een gewone Koudumer jongen die door de Duitsers opgepakt was omdat hij vlees probeerde te smokkelen op de Lemmerboot naar Amsterdam. Hij zat bij de toneelvereniging, de fanfare en op voetballen. Op de teamfoto, genomen in Balk, staat hij als derde van links.

Doodstraf voor twee voortvluchtige Duitsers

Twee voortvluchtige Duitsers, Harwich en Zulow respectievelijk „abschnittleiter" en „assistent-abschittleiter" van de NSDAP en werkzaam in de omgeving van Norg, werden door het bijzondere gerechtshof te Assen veroordeeld tot de doodstraf. Uitlevering zal worden gevraagd.

Zij hebben in November 1944 in de Oosterduinen te Norg twee jongemannen, die van het werk waren weggelopen, doodgeschoten en hun lijken in de duinen begraven.

Voor de executie hingen zij de jongens een witte kaart op de borst, waarop in het Duits was geschreven: „Ik ben van het werk weggelopen, ik heb sabotage gepleegd en ik heb daarvoor de verdiende straf gekregen".

Leeuwarder Courant 8 april 1949

De Duitsers die hem doodgeschoten hebben, werden na de oorlog bij verstek ter dood veroordeeld.